

En svallad stenåldersboplats

Arkeologisk förundersökning 2009

RAÄ 135:1, Smedby 1:3, Dörby socken, Kalmar kommun, Småland

Kenneth Alexandersson

KALMAR LÄNS MUSEUM
Arkeologisk rapport 2009:37

En svallad stenåldersboplats

Arkeologisk förundersökning 2009

RAÄ 135:1, Smedby 1:3, Dörby socken, Kalmar kommun, Småland

Författare	Kenneth Alexandersson
Copyright	Kalmar läns museum
Redaktion	Per Lekberg, Seija Nyberg
Kartor	Publicerade i enlighet med tillstånd 507-98-2848 från Lantmäteriverket
Förlag	Kalmar läns museum
ISSN	1400-352X

Abstract

Keywords: South east Sweden, chipped flint, water polished flint, Stone Age

Due to future exploitation of the land an archaeological trial excavation was performed at Smedby 1:3 by Kalmar county museum in May 2009. Of archaeological interest was a settlement site previous known in the current area. During field walking in 1986 a handful of flint was collected in the plough soil, some of them water polished.

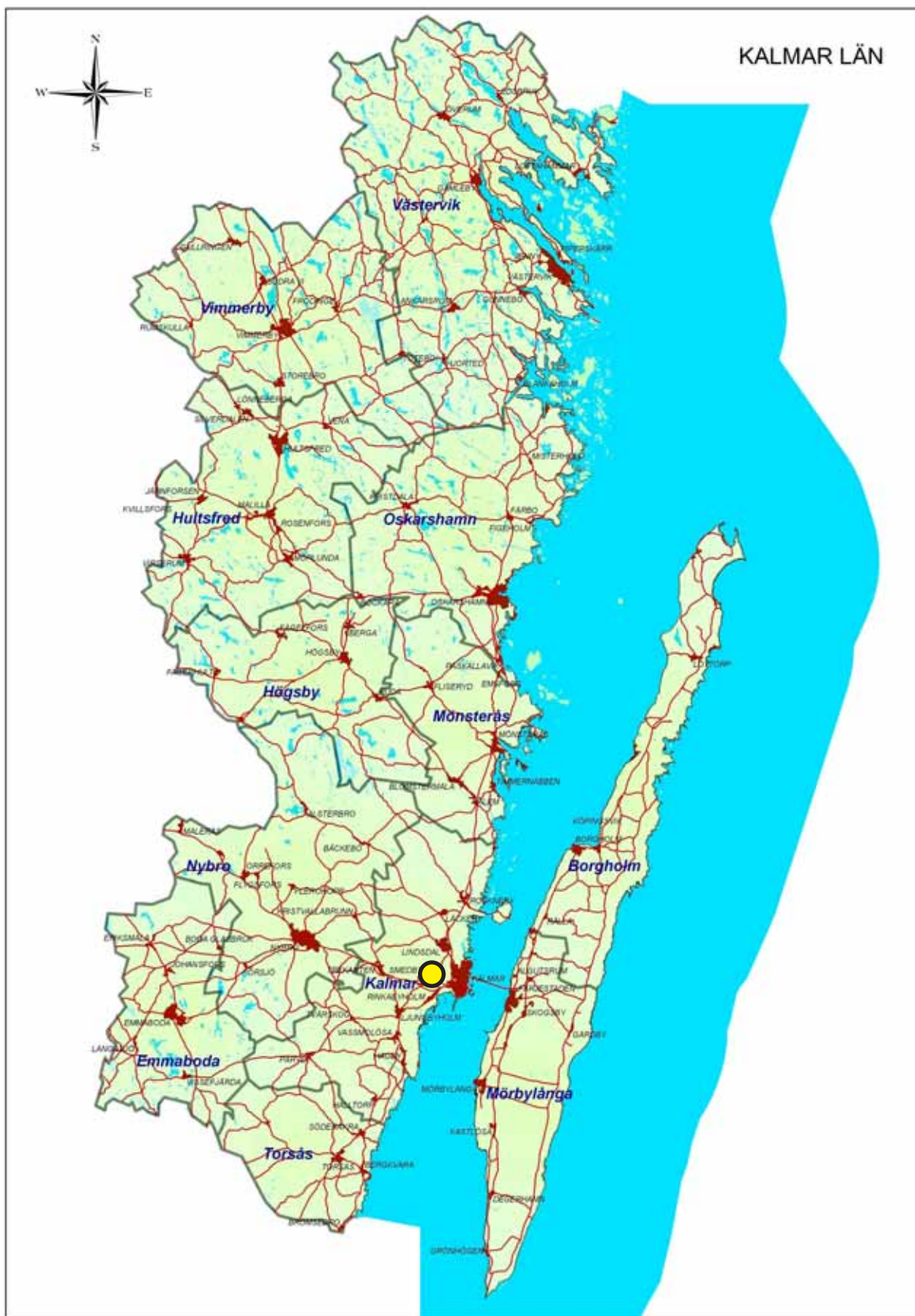
In the neighbouring area there are several known Stone Age sites, some of them excava-

ted. Due to changes in the sea level the find material from some of the archaeological sites shows a great proportion of water polished flint.

During the trial excavation the plough soil was removed in search trenches with help of a mechanical excavator. The archaeological remnants in the area were scarce. The excavation only revealed three pieces of chipped flint.

Innehåll

Sammanfattning.....	7
Inledning.....	8
Topografi och fornlämningsmiljö.....	9
Genomförande	11
Resultat	12
Tolkning och åtgärdsförslag.....	13
Referenser	15
Tekniska och administrativa uppgifter	17

Karta över Kalmar län med undersökningsområdet markerat.

Sammanfattning

I maj 2009 genomförde Kalmar läns museum en förundersökning i området. Förundersökningen föranleddes av att Kalmar kommun skulle detaljplanelägga området. Den arkeologiska förundersökningen berörde endast de delar av exploateringsområdet som ligger inom fastigheten Smedby 1:3. I Länsstyrelsens beslut ingår även delar av fastigheten Törneby 8:20. På grund av problem med markåtkomlighet sköts denna del av förundersökningen på framtiden. Samma sak gäller föreliggande rapport som endast omfattar fastigheten Smedby 1:3.

Totalt undersöktes 900 löpmeter schakt och 6 m²-rutor i området. Vid sökschaktningen noterades enstaka svallade flintor i matjorden. Fynden kunde kopplas till ett svallgruslager som återfanns ställvis inom samma område som den registrerade boplatsen.

Ett schakt grävdes i områdets lägst belägna delar. Syftet med schaktet var att se om det fanns översvallade markytor eller fynd i området. I schaktet framkom en homogen sedimentpacke av grovmo, utan indikationer på förhistoriska aktiviteter eller transgressioner.

Inledning

Den nu förundersökta fastigheten ligger i anslutning till Smedby industriområde. Med anledning av att Kalmar kommun skulle detaljplanlägga området genomförde Kalmar läns museum en arkeologisk förundersökning av en sedan tidigare registrerad stenåldersboplats (raä 135:1). I samband med en fältinventering på platsen 1986 hade det tillvaratagits nio flintor, vara fyra tydligt svallade.

I Länsstyrelsens beslut ingår även delar av fastigheten Törneby 8:20. På grund av problem rörande markåtkomligheten kom förundersökningen endast att beröra fastigheten Smedby 1:3. Förundersökningen av den resterande delen av området sköts på framtiden.

Topografi och fornlämningsmiljö

Området runt Smedby är småkuperat och karakteriseras av ett öppet odlingslandskap som bryts av skogsdungar och mindre impediment. Nivåerna i området varierar mellan ett par meter över havet upp till ca 15 meter. Nivåskillnaderna gör att området påverkats av variationer i östersjöns kvartärgeologiska utveckling under flera omgångar. Inom området varierar den underliggande alven mellan ursvallade moräner och finare siltiga sediment.

I området finns ett stort antal registrerade fornlämnningar, framförallt boplatser, stensättningar och lösfynd. Ser man till de arkeologiska lämningarna i området finns huvudsakligen tre olika tidshorisonter representerade, mesolitikum, senneolitikum-äldre bronsålder och romersk järnålder-folkvandringstid.

I området finns ett flertal lokaler med fynd som dateras typologiskt till *mesolitikum*. Två km västerut återfinns Tingbylokalen som varit föremål för arkeologiska undersökningar i slutet av 1980-talet. Det tillvaratagna fyndmaterialet från lokalen dateras huvudsakligen till boreal tid (Rajala & Westergren 1990). Lokalen som i sin helhet ligger över littorinatransgressionens maxnivå uppvisar inga svallade fynd och har således inte berörts av fluktuationer i Östersjöns yta.

Ancylus- och littorinatransgressionernas högsta nivåer i området är relativt välkända och strandvallar och strandhak återfinns ställ-

vis synliga i landskapet. Vad som är mindre känt är hur lågt vattenståndet varit under perioden mellan dessa två transgressionsmaxima. I området finns ett flertal mesolitiska lokaler som ligger på låga nivåer och uppvisar svallade fynd. Några av de äldsta fynden kan vara påverkade redan av ancylustransgressionen, vilket skulle datera dem till perioden före 8300 BC (se Svensson 2001:104; Alexandersson 2001). I sammanhanget kan ett fynd av två breda lancettmikroliter från Hossmo nämnas (ca 5 km söder om Smedby). Mikroliterna var svallade och låg på en nivå av ca 3 m ö h. Den typologiska dateringen är runt 9000 BC vilket skulle innebära att fynden kommer från tiden före ancylustransgressionen (Alexandersson 2001).

I området har det genomförts flera arkeologiska undersökningar. Strax norr om Kalmar flygplats grävdes två lokaler i samband med en arkeologisk undersökning 1993. På en nivå av 7-8 möh tillvaratogs ett rikligt slaget stenmaterial som bestod av bortemot 1200 bitar slagen flinta, varav hälften var svallade. Fynden dateras typologiskt/geologiskt till perioden 8500 - 7000 BC (Rosberg 1994). Vid en arkeologisk utredning 1990, strax öster om det nu aktuella exploateringsområdet, konstaterades tre förhistoriska boplatsoområden. Vid en efterföljande förundersökning tillvaratogs förhistoriska fynd på nivåer ner mot fyra m ö h. En

Fig 1 Plankarta över det förundersökta området med schakt och lösfynd. Den gråskrafferade ytan visar läget för den registrerade boplatsen raå 135. Den röda begränsningslinjen visar förundersökningens begränsning.

betydande andel av det slagna stenmaterialet uppvisade spår efter svallning, vilket skulle ge dem en mesolitisk datering (Rosberg 1991).

Nästa tidshorisont som finns representerad i materialet är *senneolitikum - äldre bronsålder*. Från området finns ett rikligt lösfyndsmaterial från perioden, framförallt skafthålsyxor.

Det finns även ^{14}C -daterade anläggningar från arkeologiska undersökningar som faller inom denna tidsram. Från området finns också ett flertal gravar som förmodligen skall dateras till järnålder, en närvaro som styrks av ^{14}C -daterade anläggningar till perioden romersk *järnålder - folkvandringstid*.

Genomförande

Syftet med förundersökningen var att avgränsa, karakterisera och datera lämningarna, varför arbetet utgick från den registrerade boplatsens kända utbredning. Den arkeologiska förundersökningen genomfördes i form av sökschaktning och sammanlagt drogs ca 900 löpmeter sökschakt i samband med undersökningen. Vid sökschaktningen togs också viss hänsyn till områdets topografi. Väster om den registrerade boplatsen höjde sig marken i ett platåläge medan marken norr och öster om boplatsen sänkte sig ner mot lägre nivåer. Topografin gjorde att flertal schakt förlades till områdets västligaste del. I området med den registrerade

boplatsytan grävdes ca 850 meter schakt, valda delar av schakten finrensades. I schakten undersöktes även sex m²-rutor.

För att se om det fanns lämningar efter olika transgressionsfaser grävdes en ca 180 cm djup grop i områdets lägre delar. Arbetet fick avbrytas i samband med att grundvattnet började tränga fram. Sedimenten i schaktet utgjordes uteslutande av sorterad grovmo, utan spår efter vare sig svallgrus- eller transgressionslager.

I områdets östligaste del, där marken återigen började höja sig, drogs ett längre schakt. Här utgjordes de underliggande sedimenten av ursvallad morän.

Resultat

Trots att ett stort antal schakt drogs i området var de förhistoriska lämningar få och kan summeras i tre bearbetade flintor som framkom vid matjordsavbaningen. Vid schaktningen mättes fyndens läge in, men de togs inte tillvara. Rumsligt gick fynden att koppla ihop med det svallgruslager som framkom inom delar av den registrerade boplatsytan. Fynden var lätt svallade och har ursprungligen varit inlagrade

i svallgruset. Det är sannolikt att även de svallade fynd som ytplockats tidigare i området kan relateras till samma svallgruslager. Typologiskt går fynden inte att datera närmare men svallningen säger att de bör vara mesolitiska.

Utöver dessa fynd framkom inget i schakten som pekar på några förhistoriska aktiviteter. Inte heller i de m²-rutor som grävdes noteras några förhistoriska lämningar.

Tolkning och åtgärdsförslag

Resultatet från förundersökningen pekar på att fynden hör ihop med det svallgruslager som återfanns vid sökschaktningen. Fyndmaterialet som framkom vid undersökningen är utan vetenskapligt värde. Kalmar läns museum anser att det nu undersökta delområdet kan exploateras utan vidare antikvariska arbeten.

Det bör återigen poängteras att denna undersökning och rapport endast berör en av de fastigheter som ingår i Länsstyrelsens beslut. De planerade arbetena inom fastigheten Törneby 8:20 fick skjutas på framtiden.

Referenser

- Alexandersson, K. 2001 Möre i centrum: Mesolitikum i sydöstra Kalmar län. *Möre historien om ett småland*. Red Magnusson G. E22-projektet. Kalmar läns museum. sid. 111-128.
- Rajala & Westergren 1990 Tingby – a Mesolithic Site with the Remains of a House, to the West of Kalmar, in the Province of Småland. *Meddelanden från Lunds universitets historiska museum 1989-1990*. Papers of the Archaeological Institute University of Lund 1989-1990. New series vol 8. sid 5-30.
- Rosberg, A. 1991 *Rapport över arkeologiska förundersökningar på fastigheten Ebbetorp 5.1 m fl, Dörby sn, Kalmar kn, Småland*. Kalmar läns museum.
- Rosberg, A. 1994 *Mesolitiska boplatser och boplatslämningar från bronsålder/äldre järnålder. Del av fornlämning nr 137, kläckeberga sn, Kalmar kn, Småland*. Arkeologisk förundersökning och undersökning Kalmar läns museums arkeologiska rapporter 1994:10
- Svensson, N-O. 2001 Strandlinjer och strandförskjutning i Möre. *Möre historien om ett småland*. Red Magnusson G. sid. E22-projektet. Kalmar läns museum. sid 73-110.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 431-242-09

Kalmar läns museums dnr: 33-28-09

Projektnummer KLM: 09/15

Uppdragsgivare: Peter Wennberg, Kalmar kommun

Landskap: Småland

Kommun: Kalmar

Socken: Dörby

Fastighet: Smedby 1:3

Fornlämningsnr: 315:1

Ekonomisk karta: 4G 6f Dörby

X koordinat: 6283203

Y koordinat: 1527650

M ö h: 5-10 möh

Fältarbetstid: 3-11/6 2009

Antal arbetsdagar: 3 dagar

Maskintid: 13

Personal: Kenneth Alexandersson, Cecilia Ring

Dokumentation: All dokumentation förvaras på KLM.

Inmätning: Undersökningen inmätt med totalstation, koordinater och höjdangivelser i rikets koordinatsystem RT90 2,5 gonV och RH70.

Adress

Box 104, S-391 21 Kalmar

Telefon

0480-45 13 00

Fax

0480-45 13 65

E-post

info@kalmarlansmuseum.se